

Rapport for året 2024 fra ekstern fagfelle Beate Lindemann (UiT) for faggruppe tysk / UiB

Beate Lindemann (UiT) ble oppnevnt som ekstern fagfelle for faggruppe tysk ved UiB i november 2024. I samråd med kontaktperson Kjetil Berg Henjum fra faggruppe tysk ble det fastlagt at arbeidet forut for og med rapporten for 2024 skulle foregå i januar og februar 2025 og at rapport (for 2024) leveres i mars 2025. Deretter skal arbeidet forut for og med rapporten følge kalenderåret.

Ekstern fagfelle har fått tilgang til alle relevante studie- og emneplaner innenfor bachelor- og masterprogrammene for tysk. Det er imidlertid en ulempe å mangle tilgang til kursene via læringsplattformen og til f.eks. alle pensumlister.

Tematikken for 2024 som faggruppe tysk ønsket å få sett på, er:
«Hvordan kan vi gjøre disiplinemnene mest mulig relevante for lektorutdanningen (uten å skremme vekk de andre studentene)?

Det ble i løpet av februar 2025 gjennomført intervjuer via teams med alle ansatte i faggruppen hver for seg og med to masterstudenter fra lektorprogrammet samt med en bachelorstudent utenfor lektorprogrammet.

Den valgte tematikken impliserer flere forhold:

- a) Muligens er noen av disiplinemnene f.t. mindre relevante for lektorstudenter, samtidig som de muligens er mer relevante for «andre studenter».
- b) Disiplinemner som er relevante for lektorstudenter, vil muligens skremme vekk «andre studenter».

Utgangspunktet er altså at det finnes to ulike student-grupper: lektorstudentene på den ene siden og «andre studenter», dvs. ikke-lektorstudentene, på den andre siden. Denne to-delingen tas i første omgang for gitt og problematiseres ikke før senere i rapporten.

I.Noen grunnleggende tanker:

I.1 Lærer-ressurser

Det finnes ved UiB (od de andre norske tilbydere av studier innenfor tysk) ikke ressurser nok til å kunne tilby et løp med emner for lektorstudenter og et løp med emner for «andre studenter». Det er f.t. kun emnene i tysk fagdidaktikk som er tilrettelagt utelukkende med lektorstudenter for øye. Alle de øvrige emnene i tysk på bachelor- og masternivå henvender seg til alle studentene, dvs. lektorstudenter og «andre studenter». Når det ikke finnes nok lærer-ressurser for to løp, er dette sannsynligvis den eneste måten å organisere det samlede studietilbudet på. Et eventuelt ønske om en økning i antall emner forutsetter en økning av lærer-ressursene. Uten flere lærer-ressurser kan det ikke tilbys emner som utelukkende henvender seg til en av de to ovenfor definerte studentgruppene.

I.2 Kritisk antall deltakere på kursene/emnene

For å kunne gi kvalitativ god undervisning på emnene, kreves det et kritisk antall studenter som følger kursene. Flere av de ansatte har pekt på at det er nødvendig å ha kurs for begge studentgrupper samtidig for nettopp å kunne sikre et slikt kritisk antall. Også studentene uttalte at de foretrekker kurs der de er sammen med et visst antall medstudenter. Det er derfor heller ikke ønskelig å ha kurs rettet mot den ene eller den andre studentgruppen, dersom det fører til emner med 1-2 studenter. Eneste unntak her er fagdidaktikk-kursene som ikke ser ut til å være så avhengig av antallet studenter som deltar.

I.3 Finansieringsordninger

Samtidig må det nevnes at også finansieringsordningene ved institusjonen(e) forutsetter et kritisk antall deltakere på emnene. Det er derfor for alle emner og emne-ansvarlige et viktig mål å trekke flest mulig deltakere. Tilrettelegging for en gruppe som eventuelt «skremmer vekk» en annen, vil av denne grunn ikke la seg gjøre (og uttrykkes også i parentes-tillegget i årets problemstilling). En videreutvikling av studietilbudet vil derfor alltid også måtte holde øye med den finansieringsordningen som til enhver tid gjelder og dermed med antallet (mulige og reelle) deltakere på kursene som tilbys.

I.4 Studentenes språklige kompetanse

Flere av de ansatte har uttrykt at de opplever det som en stor utfordring å undervise kurs på 100- og 200-nivå pga. den store heterogeniteten knyttet til studentenes språklige kompetanse. Disse kurs inngår i Bachelor- og Master-utdanningene, kan tas som enkeltemner og er del av lektorutdanningen der studentene kan ha tysk som fag 1 (masterfag) og fag 2.

Ved disse kurs møtes altså studenter med ganske ulike utdanningsmål og læringsbehov. Denne blandingen suppleres ytterligere med utvekslingsstudenter fra tysktalende land (og andre land) samt studenter med tysk som førstespråk. Mange av de norske studentene som kommer rett fra skolen, starter med tyskkunnskaper på nivå A2 (CEFR). Studenter som har bodd i et tyskspråklig land, har private relasjoner til et slikt land e.l., starter gjerne på et B-nivå (B1 eller B2 CEFR). Morsmålsbrukerne har tilsynelatende den beste kompetansen, men mangler erfaring og kompetanse med tanke på tysk som fremmedspråk – som språket tysk jo uten tvil er ved en norsk utdanningsinstitusjon. Konfrontert med en slik blandet studentgruppe (med tanke på den enkeltes tysk-kompetanse) forbauser det lite at de ansatte «sliter med» å finne et passende språknivå for de kursene de ønsker å gi. Intervjuene etterlot inntrykket at det ofte velges et språklig nivå som er for høyt for noen av studentene, dvs. fortrinnsvis for de norske «normal»-studentene. Dette inntrykket bekreftes også i student-intervjuene. Det kan altså konstateres at et for høyt språknivå i kursene muligens «skremmer vekk» studenter. Dette

gjelder både lektorstudenter og «andre studenter» som da mangler kompetansen som foreleseren i tilfelle forutsetter.

II. Hvordan ta fatt på utfordringene? Noen refleksjoner

II.1 Studentenes språklige kompetanse

Intervjuene gjorde det tydelig at studentenes språkkompetanse og det språklige og fagrelatert-språklige nivå i de kursene som gis, oppleves som en av hovedutfordringene: både for de ansatte og for studentene.

Med tanke på språknivået bør man stille seg spørsmålet hvordan man kan velge et passende nivå for flest mulig av de ovenfor skisserte gruppene og uten at «man skremmer vekk noen».

Her kan og bør faggruppen gå sammen og sette opp

- a) **et felles språknivå-løp** og
- b) **en felles språknivå-progresjon**

for de kursene som tilbys.

Om utdanningen(e) henvender seg først og fremst til norske studenter, bør man ta hensyn til deres (reelle) språkkompetanse ved starten av utdanningen.

Språkpraktiske kurstilbud for studenter på 100- og 200-nivå bør være en selvfølge. Slike kurs bør gi en mulighet til å friske opp og/eller bygge ut grunnkunnskaper og øke studentenes reseptive og produktive ferdigheter i tysk. De vil også være svært nyttige tilbud for lektorstudenter. Slike kurs vil kunne oppleves som samlende for de to hovedstudentgruppene (lektorstudentene og «de andre»). Samtidig vil slike kurs åpne for at morsmålsstudenter får innblikk i språklæring og språkformidling knyttet til tysk som fremmedspråk.

I slike språkpraktiske kurstilbud vil det også være gode muligheter for å integrere lektorstudentenes blikkvinkel: her vil man f.eks. kunne jobbe med fonetikk og grunnleggende syntaks og morfologi på en praktisk-orientert måte som disse studentene ofte etterlyser. For lektorstudentene vil nettopp slike godt planlagte og tilrettelagte kurstilbud med praksis-orientering kunne ha en viktig forbilde-funksjon med tanke på hvordan man kan og bør jobbe med språklæring i skolen.

Muligens bør denne typen språkpraktiske kurs tilbys på alle nivå, også på masternivå. De vil være nyttige og relevante for alle studentgruppene og bidra til å styrke lærerutdanningsfokusset uten at noen blir «skremt vekk».

II.2 Endret fokus /innhold ved disiplin-ennene

De fleste ansatte er fornøyde med de disiplinennene de er ansvarlige for og prøver å tilrettelegge for «alle». Samtidig er det få (utenom den ansatte i fagdidaktikk) som retter fokus mot lektorstudentene med tanke på kursenes tematikk og innhold. Som nevnt vil det neppe være mulig med egne kurs for lektorstudentene utover dette.

Likevel oppfordres de ansatte til å sette seg sammen som gruppe for å **tilrettelegge at kursinnholdet i de enkelte kursene står i relasjon til hverandre og at kursinnhold tilgodeser også lektorstudentene**. Lektorstudentene er ikke i flertall, men samtidig danner de en gruppe som gjennomfører en fastlagt profesjonsutdanning med obligatoriske kurs. Det er nærliggende at slike obligatoriske kurs da tilbyr et innhold som er relevant for den utdanningen som studentene har meldt seg på. Disse studentene påpekte da også at disiplinennenes innhold ofte ikke føltes helt relevant for dem. Unntaket er igjen de fagdidaktiske kursene. Små grep vil her muligens allerede kunne ha stor virkning. På samme måte som det er legitimt å spørre seg om pensumet er relevant for «de andre studentene», må det også være legitimt å etterspørre relevans for lektorstudenter. I samarbeid vil man nok kunne komme fram til gode kompromisser.

II.3 Kollokviegrupper rettet mot lektorstudenter og språkformidling/språklæring

Faggruppen anbefales også å ta initiativ til **regelmessige kollokviegruppe-møter der hovedfokus er rettet mot arbeidet i skolen**. Disse møtene kan enkelt ta opp tema/pensum fra kursene/emnene som går i det aktuelle semesteret. Møtene kan med fordel være organisert på tvers av disiplinene og dermed bidra til å understreke helheten i hhv. bachelor-/master- og lektorutdanningene rettet mot tysk. Muligens kan det være en idé å ansette masterstudenter til å lede disse møtene.

II.4 Valgfri pensumlitteratur rettet mot lektorstudenter

Noen av de ansatte og av studentene påpekte også at det vil kunne være mulig å «reservere» **en liten del av pensumet til individuelle valg** (som velges i samråd med og godkjennes av faglærer). Her vil lektorstudenter kunne velge tekster eller materiale som er rettet mot undervisning i skolen, uten at andre i kurset tvinges til å jobbe med dette. Opplegg som går ut på å presentere eget arbeid med det valgfrie pensumet i plenum foran alle studentene, vil til og med kunne bidra til å vekke interesse for lærerutdanning og fagdidaktiske problemstillinger blant «de andre studentene» og morsmålsstudenter.

II.5 Endring av synsvinkel: Er et (tydelig) skille mellom lektorstudenter og «andre studenter» nødvendig?

Dagens studietilbud skiller tydelig mellom lektorstudentene og de «andre studentene» som tar en bachelor eller en master i tysk (eller bare enkeltfag). Erfaringene viser at også mange av bachelor- og master-studentene via omveger eller etter noen år arbeider som lærere ved norske skoler. Særlig om man har dette i bakhodet, virker det muligens **litt «kunstig» å operere med et slikt skille**.

Det er ikke nødvendigvis en motsetning mellom læringsbehovene til lektorstudenter og de til de «andre studentene». Et pensum som er relevant for den ene gruppen, er ikke automatisk irrelevant for den andre og vice versa.

Det vil kunne være et forsøk verdt å starte **et pilotprosjekt der man fortrinnsvis velger innhold og pensum som er relevant for lektorstudenter** og deretter evaluerer hvorvidt dette innholdet/pensumet virkelig ble oppfattet som irrelevant av de «andre studentene». Det kan godt tenkes at nettopp samarbeidet kan gi gode synergier for begge studentgruppene.

III. Oppsummering: Forslag med tanke på konkrete tiltak

Jeg sammenfatter min rapport etter denne første runden med forslag angående konkrete tiltak. Som ekstern fagfelle kjenner jeg selvsagt ikke rammevilkårene og heller ikke mulighetene for konkrete endringer. Men jeg håper at forslagene kan bidra til refleksjoner i faggruppen og endringer på sikt.

III.1 Praktisk orienterte språkpraktiske kurs på alle nivå, men i hvert fall på 100- og 200-nivå

Et enkelt tiltak som vil sikre at både lektorstudenter og «andre studenter» bygger ut sin språklige kompetanse. Tydelig praksisorientering vil gjøre kursene særlig relevante for lektorstudenter pga. at de vil kunne brukes som et forbilde for språklæring og språkformidling i skolen.

III.2 Utarbeidelse av et felles språknivå-løp og en felles språknivå-progresjon

Utarbeidelsen av et felles løp med tanke på kursenes språknivå og bevisstgjøringen rundt dette, samt en skissering av den ønskede språknivå-progresjonen for bachelor-, master- og lektorutdanningen vil bidra til å skape en større felles forståelse av utdanningene og vil fungere som et tiltak som kan motvirke «å skremme bort studenter».

III.3 Kursinnhold som tilgodeser lektorstudenter

Det bør vurderes om de enkelte disiplinernene bør tilrettelegge mer for at kursinnholdet i kursene står i relasjon til hverandre og at kursinnholdet tilgodeser også lektorstudentene. I samråd med fagpersoner innenfor fagdidaktikk vil man kunne sikre at lektorstudenter får tilbud om relevante tema og pensum, samtidig som det også sikres at de ikke mangler utdanning innenfor viktige tema rettet mot deres arbeid på skolen. Her vil skolens læreplaner i fremmedspråk for nivå I, II og III kunne fungere som gode rettesnor.

III.4 Regelmessige kollokviegruppe-møter med hovedfokus mot arbeidet i skolen

Det kan etableres kollokviegruppe-møter som tar opp tema og/eller pensum fra flere disiplinerner og som setter hovedfokus mot arbeidet i skolen. Deltakelsen kan være obligatorisk for lektorstudenter, men «andre studenter» bør kunne delta på lik linje. Møtene vil kunne ledes av masterstudenter.

III.5 Individuell del av pensumet

Det vil lett kunne åpnes for at en liten del av pensum (av alle disiplinernene) gjøres valgfri for studentene. Her vil lektorstudentene kunne velge en skole-orientert fordypning uten at de «andre studentene» tvinges til å gjøre det samme.

III.6 Gjennomføring av pilotprosjekt: innhold og pensum er relevant for lektorstudenter

Det kan være en god idé å gjennomføre et (tidsbegrenset) pilotprosjekt der alle disiplinerner velger innhold og pensum som er relevant for lektorstudenter. Det gjennomføres evalueringer underveis og ved slutten av kursene for å undersøke hvorvidt det finnes distinkte forskjeller i graden hvordan lektorstudenter og «andre studenter» oppfatter innhold og pensum i disse emnene som relevante/irrelevante. Muligens «skremmer ikke» en slik løsning like mye som fryktet.

Tromsø, 12.3.2025

Beate Lindemann